

Declararea ca neconstituțională a O.U.G. nr.159/2008 prind Decizia Curții Constituționale nr. 109 din 09.02.2010 (nepublicată).

Aspecte legale privind efectele deciziei. Jurisprudența Curții Constituționale și doctrina relevantă pentru analiza implicațiilor deciziei cu privire la legislația privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat și desfășurarea examenelor (17-21, 24-28 februarie 2010)

(material de lucru – ședința Comisiei Permanente a Uniunii Naționale a Barourilor din România, ședința Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, 12-13 februarie 2010)

Reglementări legale. Consecințe juridice.

a) Prevederi constituționale

În conformitate cu art. 15 alin (2) din Constituție: „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale mai favorabile”

În conformitate cu art. 147 din Constituție

„(1) Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

...

(4) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.”

b) Prevederi legale

În conformitate cu art. 31 alin (3) din Legea nr. 47/1992 a Curții Constituționale “*dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept*”.

În conformitate cu dispozițiile art. 62 alin (3) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative „*abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ are caracter definitiv. Nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normativ inițial. Fac excepție prevederile din Ordonanțele Guvernului care au prevăzut norme de abrogare și au fost respinse prin Lege de către Parlament.*”

c) Efectul dispozițiilor cuprinse în OUG nr. 159/26.XI.2008 asupra dispozițiilor cuprinse în Legea nr. 51/1995

În conformitate cu dispozițiile OUG nr. 159/26.XI.2008 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (M.Of nr. 792/26.XI.2008), *în continuare OUG nr. 159/2008, sunt modificate* dispoziții prevăzute la art. 5, 5¹, 11 alin (1) lit. a) și b), 12 alin (1), 13 lit. b), 16 alin (1), 17 alin (3,) 20 alin (1), 20 alin. (4), 27 lit. d), 37 alin (2), 50 alin (2), 52 alin (2) și (3), 63 lit. h), Capitolul V „Asistența judiciară” (în întregime, art. 68 - 69) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

OUG nr. 159/2008 *a completat* Legea nr. 51/1995 prin prevederi legale nou introduse: art. 17 alin (2)¹, art. 23 alin (4), art. 25 (2) (3) și (4), art. 32 alin (4), art. 37 alin (4)¹, art. 52¹, art. 57 alin (6), art. 68¹ – 68¹⁴ din Legea nr. 51/1995.

OUG nr. 159/2008 a abrogat expres art. 16 alin (2) și (3), art. 20 alin (3), art. 52 alin (3¹), art. 53 alin (2) lit. e), art. 63 lit. o) din Legea nr. 51/1995.

d) Jurisprudența Curții Constituționale și doctrina în materie privind efectele deciziilor Curții Constituționale

1. „Ca urmare a constatării neconstituționalității actului normativ abrogator, în calitatea sa de legiuitor negativ Curtea Constituțională nu poate stabili re-intrarea în vigoare a normelor juridice abrogate, căci astfel sunt încălcate dispozițiile exprese și imperative ale art. 62 alin. 3 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Efectele deciziilor Curții Constituționale constau doar în determinarea inaplicabilității normelor juridice constatate a fi neconstituționale, fără a afecta restul sistemului normativ și cu atât mai puțin acte normative care nu mai sunt în vigoare la data emiterii deciziei.”

(Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007 - M. Of. nr.104/12.2.2007)

2. „Curtea Constituțională ... nu este investită cu verificarea constituționalității aplicării sau interpretării normelor ci numai cu atribuția comparării normelor de reglementare primară (cuprinse în legi și în actele juridice echivalente cu legea, precum cele rezultate din delegarea legislativă) cu cele ale legii fundamentale.”

(Decizia nr. 494/2005 – M. Of.1018 din 16.XI.2005 și Decizia nr. 584/2006 – M. Of. nr. 903 din 7.XI.2006)

3. „Efectul ex nunc al actelor Curții (Constituționale – n.ns.) constituie o aplicare a principiului neretroactivității, garanție fundamentală a drepturilor constituționale de natură a asigura securitatea juridică și încrederea cetățenilor în sistemul de drept, o premisă a respectării separației puterilor în stat, contribuind în acest fel la consolidarea statului de drept. Pe cale de consecință, efectele deciziei Curții nu pot viza decât actele, acțiunile, inacțiunile sau operațiunile ce urmează a se împlini în viitor ...”

(Decizia nr. 838 din 27 mai 2009)

4. „articolul 62 alineatul 3 interzice formal repunerea în vigoare, fie ea explicită (chiar de către legiuitor) sau implicită, (pe calea interpretării realizată de organul de aplicare a legii) a actului normativ care ar fi fost abrogat printr-un act normativ care la rândul sau a fost ulterior abrogat.

Argumentul de text este (sau ar trebui să fie) unul dirimant pentru orice autoritate publică supusă sistemului normativ din România. Înțelegem cu ușurință de ce el nu poate fi invocat de Curtea Constituțională: înalta autoritate jurisdicțională nu este un legiuitor pozitiv, care să poată adopta sau abroga acte normative, ci numai un legiuitor negativ, care are în competența sa limitată (de atribuire) numai verificarea constituționalității legilor. În plus, verificarea operată de Curtea Constituțională nu include, așa cum jurisdicția a menționat în numeroase rânduri, corelarea actelor normative între ele, ci se limitează exclusiv la compararea legilor cu standardul de referință reprezentat de Constituție. Prin urmare, art.62 alin.3 din Legea nr.24/2000 nu constituie o normă juridică relevantă pentru activitatea jurisdicțională a Curții Constituționale, deși acest lucru nu scade cu nimic caracterul sau de normă juridică eficientă.

Trebuie precizat în acest context că practicile jurisdicționale contra legem, chiar ale Curții Constituționale, nu pot fi invocate cu titlu de precedent într-un stat de drept (a se vedea și articolul 1 din Constituție) și nu ar trebui să servească de model nimănui (a se vedea și decizia Curții Constituționale nr.20 din 2 februarie 2000 citată în considerentele deciziei aici comentată).

...

„abrogarea abrogării unei legi nu conduce ipso facto la repunerea în vigoare a primului (în timp) act normativ, ci pur și simplu la un vid legislativ - dacă „abrogarea abrogării” nu este însoțită de un nou conținut normativ pentru respectivele relații sociale. Aceasta era și situația în speța de față, unde vidul normativ nu putea fi reglementat decât prin intervenția legiuitorului, nicidecum a

judecătorului constituțional. Curtea Constituțională nu poate stabili alte efecte pentru deciziile sale decât cele deja prevăzute de Constituție, iar a preciza care acte ies și, respectiv, intră în vigoare, nu face parte din atribuțiile limitativ enumerate în sarcina jurisdicției constituționale de art.146 din legea fundamentală.”

(prof. univ. dr. Elena Simina Tănăsescu – Curierul Judiciar nr. 4/2007, p. 9, p. 11)

5. „... constatarea neconstituționalității unei legii are drept consecință dezinvestirea Curții Constituționale și investirea legiuitorului, numai acesta din urmă fiind competent să soluționeze conflictul de norme (dintre prevederile neconstituționale și legea fundamentală – n.ns.) ...”

(prof. univ. dr. Elena Simina Tănăsescu – Curierul Judiciar nr. 10/2007, p.4 și urm.)

6. „... în conformitate cu art. 147 alin 1 din Constituție și art. 31 alin (3) din Legea nr. 47/1992, ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ... se produc următoarele efecte:

- Parlamentul sau Guvernul are obligația ca în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei de admitere a excepției de neconstituționalitate să pună de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Această obligație se transpune în procesul de legiferare, prin adoptarea de către Parlament a Legii de modificare a textelor declarate neconstituționale, ori prin emiterea de către Guvern a unei ordonanțe având același obiect;

- dacă în termenul de 45 de zile Parlamentul sau Guvernul nu se conformează acestei obligații, textele legale declarate neconstituționale ... își încetează efectele juridice (cu alte cuvinte sunt abrogate), prin admiterea excepției de neconstituționalitate;

- pe durata termenului de 45 de zile, calculat de la data publicării deciziei de admitere a Curții, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept... (acest efect suspensiv se produce în ipoteza în care nu se adoptă o lege sau o ordonanță care să înlocuiască dispozițiile declarate neconstituționale);

- prin admiterea excepției de neconstituționalitate și suspendarea de drept (a dispozițiilor legale declarate neconstituționale, după data publicării deciziei - n.ns.) se creează un vid legislativ ...”

(Claudiu-Constantin Dinu, Revista Română de Drept Privat nr. 3/2009, p. 130 și urm.)

7. Aplicarea în timp a normelor de drept este guvernată de principiul neretroactivității legii noi (legea nouă nu se aplică situațiilor juridice definitiv constituite, modificate sau stinse, precum și efectelor juridice produse de asemenea situații juridice dacă au fost definitiv realizate înainte de intrarea în vigoare a legii noi) și de principiul aplicării imediate a legii noi (legea nouă se aplică, în principiu, tuturor situațiilor juridice născute, modificate sau stinse după intrarea sa în vigoare, situațiilor juridice în curs de constituire, modificare sau stingere, precum și efectelor juridice ale situațiilor juridice anterior născute, modificate sau stinse) (M. Eliescu – Aplicarea legii civile în timp și spațiu. Conflictul de legi în „Tratat de drept civil”, vol. I „Partea Generală” de Tr. Ionașcu, ș.a., Ed. Acad. Buc, 1967, p. 77-131.)

„Termenul de <<situație juridică>> ... înglobează lato sensu: raporturile juridice concrete, faptele juridice (lato sensu) generatoare, modificatoare sau stingătoare de raporturi juridice concrete, stările juridice ale subiectelor individuale sau constituite (...) de drept (capacitatea juridică, cetățenia sau naționalitatea, starea sau statutul civil al persoanei, etc.) precum și însușirile sau regimul juridic al bunurilor”

(M. Eliescu – op. cit. supra, p. 89, nota 25)

„... Legea nouă se va aplica de la intrarea ei în vigoare, fără a fi retroactivă, nu numai raporturilor juridice ce se vor naște, modifica sau stinge, după această dată, dar, de regulă, și situațiilor în curs de formare, modificare sau stingere la data intrării ei în vigoare – fapta pendentia, precum și efectelor viitoare ale situațiilor juridice trecute (definitiv născute, modificate ori stinse) – facta futura”

(M. Nicolae, B. Dumitrache – „Discuții pe marginea Legii nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică - în "Dreptul" nr. 4/1995).